

640.43:338.242.2

JEL Classification: L83, O31, O44

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2023.9\(42\).58-66](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2023.9(42).58-66)

Б.В. Дмитришин, доц., канд. екон. наук

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Інновації як визначальний фактор розвитку готельно-ресторанного бізнесу

У статті обгрунтовано роль та значимість інновацій у контексті сучасних умов розвитку готельно-ресторанного бізнесу. Проаналізовано вплив війни з Росією на готельно-ресторанне господарство України. Узагальнено та згруповано за принципом ключової спрямованості функції інновацій та інноваційних технологій в індустрії гостинності. Зосереджено увагу на важливості врахування теорії поколінь та передових digital-технологій під час розробки та впровадження інноваційних технологій у готельно-ресторанній галузі.

Методологічною базою роботи виступали системний підхід, методи наукової абстракції, узагальнення, аналізу і синтезу. Застосування системного підходу обумовило необхідність формування відповідної термінологічної бази, а досліджувану реальність описувати через сукупність властивостей та характеристик. Методи наукової абстракції та узагальнення дозволили визначити питання, які потребують подальшого науково доопрацювання та вдосконалення, а синтезу – розробити систему практичних рекомендацій.

Зроблено висновок щодо важливості врахування досвіду країн, які ефективно відбудовували індустрію гостинності після кризових ситуацій. Запропоновано практичні рекомендації щодо застосування інноваційних технологій у готельно-ресторанній індустрії. Визначено перспективи подальших досліджень, які полягають у визначенні впливу штучного інтелекту, розумних пристроїв, технологій IoT (Інтернету речей) на лояльність клієнтів, рівень витрат та ефективність роботи персоналу.

інновації, готельно-ресторанний бізнес, фактор, розвиток

Постановка проблеми. На сучасному етапі інновації, як кластери розвитку, відіграють значну роль у підвищенні статусу конкурентоспроможності економік, що обумовлює оновлення, доповнення, удосконалення, розширення та випуск нових товарів і послуг, які характеризуються попитом серед клієнтів і споживачів. Про це може свідчити покращення якості життя населення, задоволення їхнього рекреаційного попиту, економічне зростання певного підприємства та країни загалом внаслідок широкого і цілеспрямованого впровадження інновацій.

Готельно-ресторанний бізнес є однією з найбільш динамічних галузей сфери послуг, тому вимагає постійного удосконалення стратегії управління її розвитком. Упродовж останніх років спостерігається значна трансформація індустрії, даються взнаки впливи процесів глобалізації та інтеграції, прослідковується різка зміна у споживацьких уподобаннях. Відтак таке середовище потребує інновацій, що є визначальними чинниками адаптації до змін, утримання або залучення нових клієнтів, забезпечення достойного рівня конкурентоспроможності. З іншої сторони, існує потреба у більш глибокому розумінні ролі інновацій у готельно-ресторанній галузі, а також у визначенні та аналізі проблем, що виникають під час упровадження новаторських рішень і технологічних змін, особливо в умовах військового стану. Для забезпечення продуктивності, ефективності та прибутковості готельно-ресторанних закладів важливо розуміти поточні тенденції та прогнозувати майбутні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні питання розвитку та функціонування готельно-ресторанного бізнесу є предметом активних наукових дискусій. Так, інновації як фактор розвитку готельно-ресторанної індустрії розглядаються такими науковцями як: А.Г. Черномазюк, О.В. Борисова, Т.В. Капліна [6], А.С. Колесніченко, О.Р. Максименко [8], Т.А. Нікітіна, М.З. Паска [9], О.В. Радзімовська тощо.

Окремі аспекти впровадження інноваційної політики підприємствами готельно-ресторанного бізнесу та органічного включення інновацій до стратегії розвитку розглядали Л.І. Гірняк, Б.С. Деяк [4], Г.С. Нагорняк, Т.В. Лисюк [7], Н.Л. Сапельнікова та інші.

Однак питання впливу війни на сферу гостинності є мало дослідженим, адже військові дії в нашій країні тривають. Потребують подальшого науково доопрацювання та вдосконалення питання ідентифікації специфічних сучасних умов та оцінки їх впливу на діяльність підприємств. Недостатньо уваги приділяється розробці систем практичного впровадження інновацій.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування ролі інновацій у контексті розвитку готельно-ресторанного бізнесу та розробка практичних рекомендацій щодо застосування інноваційних технологій готельно-ресторанною індустрією.

Виклад основного матеріалу. Специфіка готельно-ресторанного бізнесу, як сфери послуг, в якій швидко змінюються туристичні тенденції, споживацькі уподобання та технологічні можливості, передбачає пріоритетне застосування інноваційних технологій. На сьогодні вони є надзвичайними важливими, адже сучасна економіка характеризується інноваційністю, а самі інновації створюють та вдосконалюють конкурентоздатні технології, покращуючи структуру, якість виробництва і соціальну сферу [9, с. 254].

Україна, враховуючи свій потенціал, наукову базу та людські ресурси, має необхідні передумови для успішного впровадження інноваційних рішень як драйверу економічного прогресу з метою привернення уваги клієнтів, пропонування продукції і послуг високої якості, передбачення майбутніх потреб споживачів та заохочення амбітних соціальних, екологічних, управлінських ініціатив.

Проте повномасштабне вторгнення Росії вкрай негативно позначилось на секторі туризму, у тому числі і готельно-ресторанній сфері: різко скоротилася матеріально-технічна база галузі та обсяги інвестування в неї, значно змінилися потреби населення в отриманні відповідних послуг (в результаті зміна їх цільового призначення з переорієнтацією на військових, волонтерів, біженців тощо) та внутрішнє середовище ведення бізнесу в цілому. Ще не оголтившись від пандемії COVID-19, наша держава була змушена прийняти нові виклики [3, с. 20–21].

Аналізуючи вплив війни на готельне господарство України, доцільно виділити декілька напрямків негативного впливу: знищення інфраструктури; закриття підприємств або їх анексія на окупованих територіях; вихід із міжнародного ринку готелів, які знаходяться на окупованих територіях; відтік кваліфікованого персоналу внаслідок виїзду або мобілізації; зменшення або відсутність споживачів готельних послуг; перехід у категорію «воєнні готелі» та зміна їх цільового призначення; відсутність інвестицій та сповільнення економічної активності ринку готельного господарства; порушення ланцюгів постачання тощо [1]. Усі ці чинники унеможливили розробку, а тим більше впровадження інновацій у готельно-ресторанному бізнесі, особливо у перші місяці вторгнення, адже основною метою стало максимально стабілізувати ситуацію, консолідувати усі зусилля і ресурси для виживання.

Проте складна економічна ситуація, численні фінансові кризи та соціальні виклики, викликані війною, з одного боку ускладнювали роботу українського бізнесу на ринку, а з іншого – загартували його. Тож інновації стали невід'ємним інструментом для забезпечення стійкого розвитку галузі. Зокрема, перспективними напрямками стали: переорієнтація готельних послуг на реабілітацію; активізація курортних готелів, що має більший попит; пристосування готельних підприємств до реалій військового часу та пошук нових форм обслуговування; переобладнання готелів із врахуванням вимог

безпеки та автономної роботи (наявність бомбосховищ, автономних джерел живлення); розвиток екоготелів із орієнтацією на альтернативну енергетику; збільшення кількості апартаментів, які більше пристосовані для прийому сімей та комфортного довготривалого проживання [1]. Задоволення таких запитів потребує інноваційного підходу та впровадження новітніх технологій, адже невпинний пошук ідей і розвиток інновацій є важливим фактором для успіху готельно-ресторанного бізнесу в умовах невизначеності і конкурентного ринку.

Будь-яка криза має своє завершення. У світі є чимало прикладів, коли після масштабних конфліктів країни відновлювалися і ставали ще кращими. Це стосується і сфери гостинності. Позитивним у цьому плані є досвід зарубіжних країн. Наприклад, Хорватія, яка у 1990-х роках також пройшла через війну, змогла відновити економіку, в тому числі через надходження до казни відрахувань від туризму, які на сьогодні становлять 15% ВВП країни (для порівняння в країнах ЄС цей показник знаходиться в межах 3-5% ВВП, в Україні в довоєнний період – 1,5%) [2]. Хорватія віднайшла на той час інноваційний спосіб вирішення проблеми: вона активно почала поширювати ресторани з національними стравами з морепродуктів по всій Європі. Зараз це називається організацією власного імпорту, що є засобом збереження готельно-ресторанного бізнесу та способом зниження ризиків [3, с. 22].

Іншим прикладом повоєнної відбудови, в основному за рахунок відновлення і розвитку індустрії гостинності, є Грузія, де після війни з Росією у 2008 році готельно-ресторанний бізнес зазнав серйозних збитків. Для відновлення готельно-ресторанного бізнесу в Грузії протягом 2008-2020 років уряд вживав низку заходів, зокрема активно використовуючи інновації, спрямовані на забезпечення фінансового управління та інвестицій: забезпечення підтримки малих і середніх готельно-ресторанних підприємств, сприяння розвитку інфраструктури, співпраця з іноземними інвесторами, які зацікавлені в розвитку готельного бізнесу в країні. Наприклад, в 2018 році компанія Radisson Hotel Group відкрила в Тбілісі новий готель Radisson Blu Iveria Hotel, що поєднав безліч інноваційних технологій, наприклад безкоштовний Wi-Fi, індивідуальна система клімат-контролю, робота ресторанів ф'южн азійської кухні, технологічний фітнес-центр, бізнес-центр, цифрові конференц-зали, можливість проводити заходи у форматі hybrid, наявність послуг кейтерингу тощо [12].

У цьому контексті Україні варто опиратись на досвід тих країн, які ефективно відбудовували індустрію гостинності після кризових ситуацій, у тому числі війн.

Будь-які інновації так чи інакше впливають на збагачення переліку готельно-ресторанних послуг, удосконалення техніко-функціональних і організаційних процесів у сфері гостинності, тому вони є ключовим фактором зростання для будь-якого готельно-ресторанного комплексу завдяки використанню потенціалу, який забезпечує впровадження інноваційних технологій [7].

Для інновацій характерні певні властивості, що становлять основу для інноваційного розвитку та активізації інноваційних процесів у готельно-ресторанній галузі: науково-технічна, технологічна, управлінська новизна; практична застосовність; відповідність ринковому попиту; потенційна прибутковість [11].

Функції інноваційних технологій підкреслюють їхнє значення як інструмента для розвитку готельно-ресторанного бізнесу, кожна з яких виконує свою специфічну роль на шляху стабільного функціонування підприємства. У табл. 1 в узагальненому вигляді представлені ці функції, які було об'єднано у групи за принципом ключової спрямованості (табл. 1).

Таблиця 1 – Узагальнення функцій інноваційних технологій в індустрії гостинності

Спрямованість групи функцій	Перелік функцій інновацій та інноваційних технологій
Вироблення загальної стратегії інноваційної політики та розвитку бізнесу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Залучення у виробництво нових продуктивних сил, сприяння підвищенню продуктивності праці та ефективності виробництва, скорочення різного роду витрат. 2. Підвищення рівня життя кожної людини і суспільства в цілому за рахунок різноманітності і якості виробленої продукції та послуг, задоволення потреб населення. 3. Приведення у відповідність структури виробництва зі структурою змінених потреб, сприяння підтримці рівноваги між попитом і пропозицією, між виробництвом і споживанням. 4. Застосування творчих можливостей і знань конкретної особистості, людського інтелекту, стимулювання подальшого зростання творчої діяльності [6].
Ефективне використання ресурсів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економія енергетичних, людських та фінансових ресурсів. 2. Забезпечення збереження навколишнього середовища. 3. Пришвидшення процесу обслуговування клієнтів [9].
Забезпечення фінансового управління та інвестицій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відтворювальна – здобуття прибутку від інновації і використання її як джерела фінансових ресурсів. 2. Інвестиційна – використання прибутку від інновації для інвестування. 3. Стимулююча – прибуток служить стимулом впроваджувати інші інновації, спонукає постійно вивчати попит, удосконалювати організацію маркетингової діяльності, застосовувати сучасні методи управління [5].

Джерело: складено автором на основі [5, 6, 9]

До того ж, на нашу думку, важливими функціями інновацій у галузі готельно-ресторанного бізнесу, що сприяють його розвитку, є:

1. Посилення конкурентоспроможності: інновації дозволяють готелям і ресторанам відокремитися від конкурентів шляхом пропозиції унікальних і привабливих послуг; упровадити новаторські рішення і технології, що підвищують якість обслуговування, ефективність процесів, задоволення клієнтів. Наприклад, новаторські підходи до дизайну інтер'єру, розробка унікальних кулінарних концепцій, використання екоматеріалів.

2. Залучення нових клієнтів: інновації привертають увагу нової аудиторії, що є причиною збільшення потоку туристів та клієнтів. Наприклад, упровадження екологічно-свідомих практик, використання цифрових технологій для замовлення послуг, уведення нових форматів розваг тощо.

3. Поліпшення ефективності і оптимізації процесів: інновації автоматизують рутинні операції, що підвищує ефективність систем управління і знижує витрати. Наприклад, використання систем управління готельними операціями або впровадження інтелектуальних систем керування рестораном, упровадження інноваційних розумних пристроїв та Інтернету речей (IoT – Internet of Things), використання яких дозволяє створити більш зручне та персоналізоване середовище для клієнтів, де вони зможуть контролювати освітлення, температуру, замовляти послуги через мобільний застосунок або використовувати електронні ключі для доступу до номерів.

Зазначене вище у повній мірі демонструє прямий взаємозв'язок між готельно-ресторанним бізнесом і впровадженням інновацій, що має безпосередній вплив на його розвиток і успіх (рис. 1).

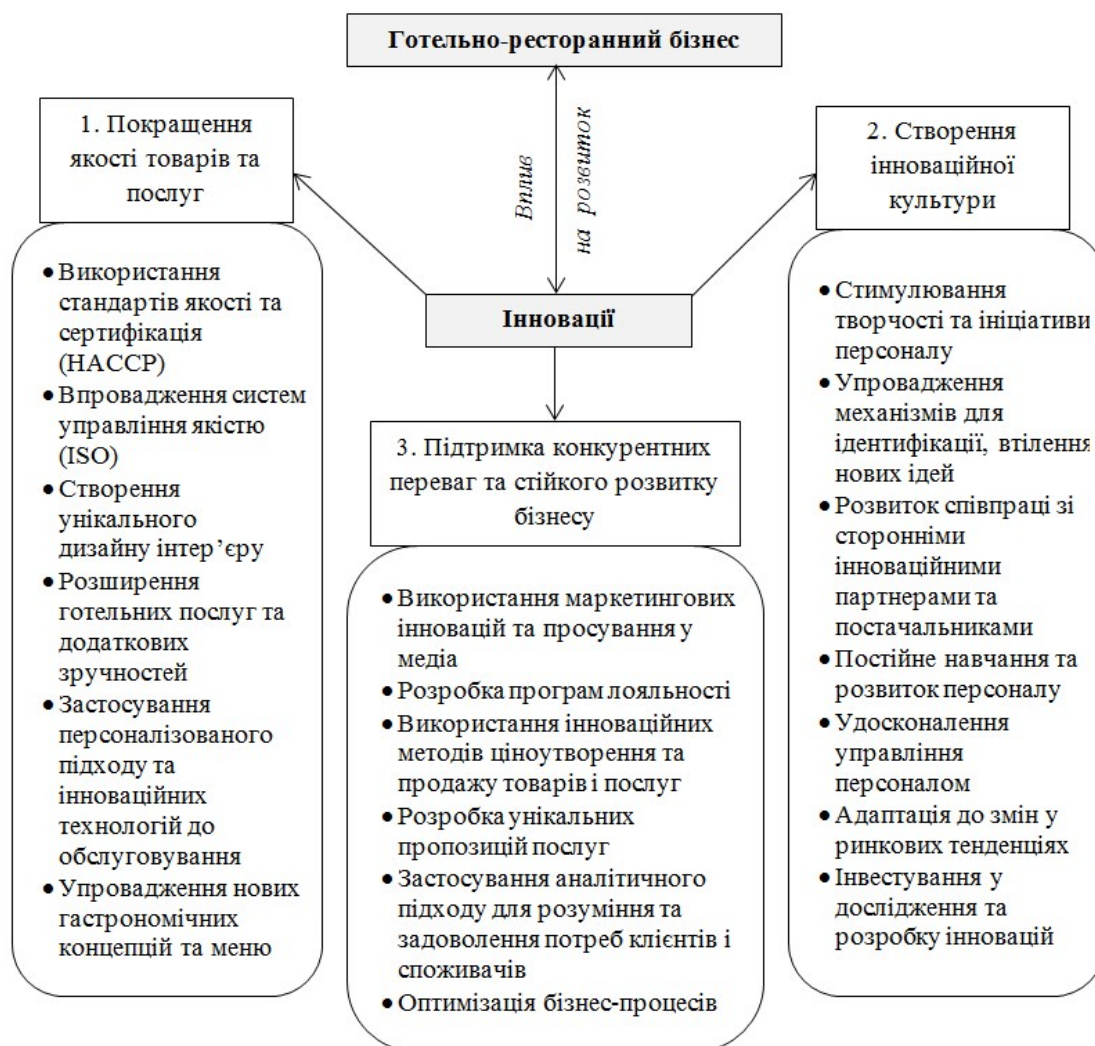

Рисунок 1 – Роль інновацій як основного фактора розвитку готельно-ресторанного бізнесу
Джерело: розроблено автором

Важливим у розробці та впровадженні інновацій у галузі готельно-ресторанного бізнесу є врахування особливостей того чи іншого покоління. Кожне нове покоління має свої унікальні характеристики, цінності, споживчі звички та очікування, які впливають на їх вимоги до товарів і послуг. Наприклад, представники покоління Z (люди, які народилися після 1997 року), на відміну від покоління X та Y (люди, що народилися у період з 1965 по 1980 рік та з 1981 по 1996 рік відповідно), мають високі технологічні навички та прагнуть до зручності, активно використовують мобільні застосунки, соціальні медіа та онлайн-сервіси для пошуку готелів, ресторанів та бронювання столиків. Вони потребують іншого стилю обслуговування, оформлення екстер'єру та інтер'єру, а також харчування та меню у зв'язку із зростанням інтересу молоді до здорового способу життя, що спонукає готельно-ресторанний бізнес керуватися інноваційними підходами до готування здорової їжі, використання органічних продуктів, створення вегетаріанських або веганських меню [4]. З огляду на

це, можемо стверджувати, що без інновацій та безперервного відслідковування змін у потребах та бажаннях споживачів та клієнтів готельно-ресторанний бізнес «застигне» у часі та унеможливить власний розвиток.

Т. Лисюк, О. Терещук та М. Пасічник [7] стверджують, що у готельно-ресторанному господарстві актуальними були б такі інноваційні технології: інноваційне управління енергією; прогнозне інноваційне технічне обслуговування; розумна зарезервована парковка; доступ до номерів через застосунок у смартфонах; застосування інфрачервоних сканерів; безконтактні платіжні системи; використання веб-чат-ботів; номери з голосовим керуванням; створення технологічних зал та цифрових конференц-зал; автоматизовані системи управління майном (PMS); застосування технологій віртуальної та доповненої реальності.

М. Паска та інші [9] також акцентують увагу на інноваціях з використанням digital-технологій: онлайн-бронювання замовлення; меню у QR-коді; оплата послуг за технологією pay pass; встановлення дисплеїв «Digital Signage» у холах та ресторанах; використання роботів для приготування та подачі страв; частування молекулярною кухнею; ф'южн кулінарія; робота фасткежуал ресторанів; функціонування «open kitchen», «хабів» для віртуальних закладів тощо.

На нашу думку, подібні інновації у готельно-ресторанному бізнесі допомагають пристосуватися до змін у вимогах та потребах споживачів, створюючи передові умови для подальшого розвитку цієї галузі.

Проте нехтування ними може призвести до стагнації, втрати клієнтської бази та здатності до конкуренції на ринку товарів та послуг, що зрештою призведе спочатку до руйнування бізнесового концепту, а потім і самого бізнесу. У такому випадку існує два шляхи подальших дій, наслідки кожного з яких містять або позитивну, або негативну конотацію для нього.

Перший шлях має меті «врятувати» бізнес, що можливо лише за рахунок перегляду стратегії маркетингу та просування, інвестицій у дослідження та впровадження нових інноваційних технологій, навчання та розвиток персоналу з урахуванням сучасних трендів та потреб споживачів. Такі дії стануть початком відродження бізнесу, адаптації до актуальних змін у галузі та у подальшому розвитку нових продуктів і послуг.

Другий шлях полягає у неприйнятті змін та інновацій та небажанні витратити майнові, фінансові, людські ресурси на них, що може призвести до остаточної втрати ринкової позиції, зменшення обсягів продажів та негативного впливу на фінансовий стан бізнесу. Відмова від інновацій може викликати відставання від конкурентів за спектром послуг, якістю їх надання тощо, незадоволення потреб клієнтів і втрату їх довіри.

Тож у контексті готельно-ресторанного бізнесу недостатня увага до інновацій може мати серйозні наслідки для подальшого розвитку.

Оскільки впровадження інновацій та відкритість до змін є необхідними факторами для забезпечення успіху, розширення ринкових можливостей та стійкого розвитку бізнесу, пропонуємо розроблену систему практичних рекомендацій щодо застосування інноваційних технологій у готельно-ресторанній індустрії:

1. Аналіз тенденцій ринку, дослідження інноваційних рішень конкурентів, що дозволить зрозуміти потреби споживачів і визначити область для інновацій.
2. Створення команди експертів-спеціалістів з різних галузей, які мають досвід у впровадженні інновацій.
3. Визначення стратегічних цілей інновацій в готельно-ресторанному бізнесі, розробка плану дій, який включатиме етапи впровадження технологій.

4. Оцінка потенційних ризиків та очікуваних результатів, пов'язані з впровадженням інновацій. Розробка плану дій для мінімізації їх впливу на бізнес.

5. Визначення пріоритетних областей для впровадження інновацій. Встановлення аспектів бізнесу, які можуть бути покращені за допомогою інновацій (автоматизація процесів бронювання, розумна парковка, інноваційні технології безпеки тощо).

6. Інвестування у навчання і розвиток у персоналу навичок, необхідних для роботи з інноваціями, що забезпечить успішну інтеграцію нових рішень у робочі процеси.

7. Тестування та моніторинг результатів. Передбачає реалізацію пілотних проектів для тестування інновацій перед їх широкомасштабним впровадженням з подальшим моніторингом результатів. Можливе виникнення потреби у здійсненні корекції стратегії.

8. Врахування думок та зворотний зв'язок від споживачів та клієнтів щодо впровадження інноваційних технологій. Їхні враження, відгуки і пропозиції можуть бути цінними у вдосконаленні процесів та покращенні обслуговування.

9. Оцінка можливості партнерства з іншими організаціями: постачальниками технологій нового покоління, власниками інноваційних стартапів, академічними установами тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Впровадження інновацій є не лише важливим стратегічним кроком, а й визначальним фактором у розвитку готельно-ресторанного бізнесу. Готельно-ресторанні підприємства, які активно впроваджують інновації, у перспективі мають більші шанси на успіх за умов постійного вдосконалення та адаптації власної стратегії.

Проведене дослідження впливу війни з Росією на готельно-ресторанне господарство України дозволило виявити основні негативні чинники впровадження інновацій у цій сфері: скорочення матеріально-технічної бази галузі, порушення ланцюгів постачання, відтік кваліфікованого персоналу, зміна цільового призначення та споживачів відповідних послуг. Урахування досвіду іноземних країн, теорії поколінь та передових digital-технологій дає змогу пристосуватися до змін у зовнішньому середовищі та потребах споживачів. У роботі запропоновано декілька практичних рекомендацій для впровадження інноваційних технологій на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу, що є актуальними за будь-яких умов ведення бізнесу.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у характеристиці результатів упровадження різних видів інновацій у готельно-ресторанному бізнесі та оцінці впливу застосування штучного інтелекту, розумних пристроїв та IoT (Internet of Things) на лояльність клієнтів, рівень витрат та ефективність роботи персоналу.

Список літератури

1. Безручко Л., Білоус С., Філь М. Готельне господарство України в умовах війни: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-43> (дата звернення: 10.05.2023).
2. Гостьова лекція «Як туристичний бізнес країни працює під час війни». URL: <https://nubip.edu.ua/node/117660> (дата звернення: 10.05.2023).
3. Даниленко-Кульчицька В.А. Вплив війни на готельно-ресторанний бізнес України. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2022. № 6. С. 19–23.
4. Деяк Б.С., Кушнір Н.О. Світова готельно-ресторанна індустрія в умовах міжнародної конкуренції. *Ефективна економіка*. 2022. № 12. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.12.54> (дата звернення: 11.05.2023).
5. Захарченко П.В., Жваненко С.А. Моделювання попиту та розширеного виробництва інноваційних курортно-рекреаційних продуктів. *Бізнес Інформ*. 2013. № 2. С. 64–68.

6. Капліна Т.В., Красномоєць В.А. Інновації в системі розвитку підприємств готельного господарства. *Підприємництво та інновації*. 2021. № 16. С. 63–66.
7. Лисюк Т.В., Терещук О.С., Пасічник М.П. Інноваційні технології у готельно-ресторанному господарстві. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-11> (дата звернення: 11.05.2023).
8. Максименко О.Р., Красножон С.В. Інноваційні технології у туристичному та готельно-ресторанному бізнесі. *Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту*. Хмельницький, 2020. № 16. С. 252–261.
9. Паска М.З., Радзімовська О.В., Гузенко І.І., Гузенко А.Ю., Холявка В.З. Інновації в готельно-ресторанній індустрії. *Humanities Studies*. 2022. № 12 (89). С. 153–159.
10. Смачна репутація України. Суспільно-політичне видання «Грінченко інформ». URL: <http://grinchenko-inform.kubg.edu.ua/smachna-reputatsiya-ukrayiny/#.ZHycWc5BxPY> (дата звернення: 10.05.2023).
11. Чухрай Н. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове і логістичне забезпечення : монографія. Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2002. 315 с.
12. Radisson Blu Iveria Hotel, Tbilisi City Centre. Radisson Hotels. URL: <https://www.radissonhotels.com/en-us/hotels/radisson-blu-tbilisi> (дата звернення: 11.05.2023).

References

1. Bezruchko L., Bilous S., & Fil M. (2023). Hotelne gospodarstvo Ukrainy v umovakh viiny: suchasnyi stan ta perspektvy rozvytku [The hotel industry of Ukraine in the conditions of war: current state and prospects for development]. *Ekonomika ta suspilstvo - Economy and society*, 47. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-43> [in Ukrainian].
2. *Hostova leksiia «Iak turystychnyi biznes krainy pratsiuie pid chas viiny» [Guest lecture «How the country's tourism business works during the war»]*. Retrieved from <https://nubip.edu.ua/node/117660> [in Ukrainian].
3. Danylenko-Kulchytska V.A. (2022). Vplyv viiny na hotelno-restoranni biznes Ukrainy [The impact of the war on the hotel and restaurant business of Ukraine]. *Industriia turyzmu i hostynnosti v Tsentralnii ta Skhidnii Yevropi - Tourism and hospitality industry in Central and Eastern Europe*, 6, 19-23 [in Ukrainian].
4. Deiak B.S., & Kushnir N.O. (2022). Svitova hotelno-restoranna industriia v umovakh mizhnarodnoi konkurentsii [The global hotel and restaurant industry in conditions of international competition]. *Efektivna ekonomika - Effective economy*, 12. Retrieved from <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.12.54> [in Ukrainian].
5. Zakharchenko P.V., & Zhvanenko S.A. (2013). Modeliuvannia popytu ta rozshyrenoho vyrobnytstva innovatsiinykh kurortno-rekreatsiinykh produktiv [Modeling demand and expanded production of innovative resort and recreation products]. *Biznes Inform - Business Inform*, 2, 64-68 [in Ukrainian].
6. Kaplina T.V., & Krasnomovets V.A. (2021). Innovatsii v systemi rozvytku pidpriemstv hotelnoho gospodarstva [Innovations in the system of development of hotel enterprises]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii - Entrepreneurship and innovation*, 16, 63-66 [in Ukrainian].
7. Lysiuk T.V., Tereshchuk O.S., & Pasichnyk M.P. (2022). Innovatsiini tekhnolohii u hotelno-restorannomu gospodarstvi [Innovative technologies in the hotel and restaurant industry]. *Ekonomika ta suspilstvo - Economy and society*, 40. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-11> [in Ukrainian].
8. Maksymenko O.R., & Krasnozhon S.V. (2020). Innovatsiini tekhnolohii u turystychnomu ta hotelno-restorannomu biznesi [Innovative technologies in the tourist and hotel-restaurant business]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho kooperatyvnoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu - Collection of scientific papers of the Khmelnytskyi Cooperative Trade and Economic Institute*, 16, 252-261 [in Ukrainian].
9. Paska M.Z., Radzimovska O.V., Huzenko I.I., Huzenko A.Yu., & Kholiavka V.Z. (2022). Innovatsii v hotelno-restorannii industrii [Innovations in the hotel and restaurant industry]. *Humanities Studies*, 12(89), 153-159 [in Ukrainian].
10. *Smachna reputatsiia Ukrainy. Suspilno-politychne vydannia «Hrinchenko inform» [Delicious reputation of Ukraine. Socio-political publication «Grinchenko inform»]*. Retrieved from <http://grinchenko-inform.kubg.edu.ua/smachna-reputatsiya-ukrayiny/#.ZHycWc5BxPY> [in Ukrainian].
11. Chukhray N. (2002). *Formuvannia innovatsiinoho potentsialu pidpriemstva: marketynhove i lohistychnе zabezpechennia [Formation of the innovative potential of the enterprise: marketing and logistics support]*. Lviv: Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnikha» [in Ukrainian].

12. Radisson Blu Iveria Hotel, Tbilisi City Centre. Radisson Hotels. *radissonhotels.com*. Retrieved from <https://www.radissonhotels.com/en-us/hotels/radisson-blu-tbilisi> [in English].

Bohdan Dmitrishin, Associated Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)
Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Innovation as a Determining Factor in the Development of the Hospitality Business

The article substantiates the significance of innovations in the context of modern conditions of hotel and restaurant business development. The war with Russia's impact on the hotel and restaurant industry of Ukraine is analyzed. The functions of innovation and innovative technologies in the hospitality industry are summarized and grouped according to the principle of the key focus. The importance of using the theory of generations and advanced digital technologies during the development and implementation of innovative technologies in the hotel and restaurant industry is emphasized.

The methodological bases of the work are the system approach, methods of scientific abstraction, generalization, analysis and synthesis. The application of the system approach necessitated the formation of an appropriate terminological base, and the researched reality should be described through a set of properties and characteristics. The methods of scientific abstraction and generalization made it possible to identify issues that require further scientific elaboration and improvement, and synthesis – to develop a system of practical recommendations.

The importance of taking into account the experience of countries that effectively rebuilt the hospitality industry after crisis situations, including military conflicts was underlined. Several practical recommendations regarding the application of innovative technologies in the hotel and restaurant industry are offered. Their implementation is an important strategic step, because it will not only ensure competitiveness, improve the quality of service and the efficiency of resource use, but also contribute to environmental support and social responsibility of hotels and restaurants. Prospects for further research are determined, which consist in determining the impact of artificial intelligence, smart devices, IoT (Internet of Things) technologies on customer loyalty, the level of costs and the efficiency of staff work.

innovations, hospitality business, factor, development

Одержано (Received) 16.05.2023

Прорецензовано (Reviewed) 23.05.2023

Прийнято до друку (Approved) 29.05.2023

УДК 338.242:696

JEL Classification: L12, L19, L20, L74, M20

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2023.9\(42\).66-82](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2023.9(42).66-82)

І.В. Журило, доц., канд. екон. наук,

Ю.А. Хіміч, магістр

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Стратегічний аналіз та перспективи розвитку ринку електромонтажних послуг Кіровоградщини

Статтю присвячено проведенню стратегічного аналізу зовнішнього середовища функціонування електромонтажних підприємств (ЕМП), а також розробці, на цій основі, практичних рекомендацій щодо формування стратегій їх розвитку. Від якості робіт, які виконують ці підприємства, залежить надійність систем електропостачання та безпека життєдіяльності людей. Враховуючи те, що конкуренція у сфері електромонтажних послуг носить переважно регіональний та місцевий характер, було досліджено відповідний ринок Кіровоградської області та м. Кропивницького.

На основі проведеного детального аналізу джерел кожного з виділених ключових галузевих факторів зовнішнього середовища (існуючих і потенційних конкурентів, постачальників, споживачів) було визначено: підприємства-лідери місцевого ринку електромонтажних послуг та ключові фактори їхнього успіху; основні бар'єри входження в галузь потенційних конкурентів; чинники якісного виконання послуг та завоювання довіри споживачів; напрямки спорідненої диверсифікації електромонтажного підприємства; особливості роботи з постачальниками та вимоги до якості їхньої продукції. Встановлено перелік основних конкурентних переваг лідерів ринку електромонтажних послуг, а саме: досвід роботи у даній галузі; позитивний імідж серед партнерів і споживачів; розширення долі

© І.В. Журило, Ю.А. Хіміч, 2023